

**SYLABUS PRZEDMIOTU/MODUŁU ZAJĘĆ NA STUDIACH
WYŻSZYCH/DOKTORANCKICH**

1.	Nazwa przedmiotu/modułu w języku polskim oraz angielskim Człowiek i środowisko w średniowieczu/Man and the environment in the Middle Ages
2.	Dyscyplina archeologia
3.	Język wykładowy Polski
4.	Jednostka prowadząca przedmiot Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych
5.	Kod przedmiotu/modułu 22-AR-S1-KS-ELCŚ
6.	Rodzaj przedmiotu/modułu (<i>obowiązkowy lub do wyboru</i>) Do wyboru, studia I stopnia
7.	Kierunek studiów (specjalność/specjalizacja) archeologia
8.	Poziom studiów (<i>I stopień, II stopień, jednolite studia magisterskie, studia doktoranckie</i>) I stopień
9.	Rok studiów (<i>jeśli obowiązuje</i>) II lub III
10.	Semestr (<i>zimowy lub letni</i>) letni
11.	Forma zajęć i liczba godzin Konwersatorium, 30 godzin
12.	Imię, nazwisko, tytuł/stopień naukowy osoby prowadzącej zajęcia Dr Ewa Lisowska
13.	Wymagania wstępne w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych dla przedmiotu/modułu w zakresie wiedzy: 1) podstawowa wiedza o miejscu i znaczeniu archeologii w systemie nauk oraz jej specyfiki przedmiotowej i metodologicznej; 2) znajomość podstawowych pojęć i terminologii stosowanych w archeologii oraz w innych naukach, w szczególności naukach o ziemi w zakresie umiejętności: 1) umiejętność samodzielnego zdobywania wiedzy, 2) umiejętność merytorycznego argumentowania z wykorzystaniem poglądów różnych autorów oraz formułowanie wniosków, 3) umiejętność czytania ze zrozumieniem literatury w języku angielskim w zakresie kompetencji: wykazywanie niezależności i samodzielności w myśleniu; zrozumienie i szacunek wobec prawa innych do podejmowania odmiennych

	decyzji i formułowania odmiennych wniosków. Przygotowanie do merytorycznej i prowadzonej z szacunkiem do oponenta dyskusji naukowej.	
14.	Cele przedmiotu Poznanie relacji człowiek – środowisko w średniowieczu w oparciu o badania właściwe archeologii środowiskowej. Zrozumienie przemian zależnych od środowiska i ich wpływu na kształtowanie się Europy w średniowieczu. Poznanie efektów antropopresji i jej skutków dla środowiska i człowieka.	
15.	Treści programowe 1. Wprowadzenie do problematyki zajęć 2. Człowiek i środowisko – zagadnienia ogólne, metody badań 3. Zmiany klimatu w średniowieczu (optimum klimatyczne, mała epoka lodowa), wydarzenia ogólnosiwiatowe (wybuchy wulkanów), zmiany poziomu wód, osady rzeczne, jeziorne, wykorzystanie wody (porty, rybołówstwo itp.), stawy hodowlane, groble, melioracja, poldery (2 bloki zajęciowe) 4. Człowiek i las, człowiek i rolnictwo (badania archeobotaniczne, palinologiczne), dziegiarstwo, ziołolecznictwo, źródła historyczne do rolnictwa i lasu, badania dendrochronologiczne (2 bloki zajęciowe) 5. Człowiek i zwierzęta, hodowla, łowiectwo, bartnictwo. Człowiek i zwierzęta w źródłach historycznych. 6. Człowiek i surowce mineralne: wydobywanie kruszców, kamienia, wytwórstwo szkła, pierwsze uzdrowiska 7. Zmiany środowiska a demografia (wpływ czynników środowiskowych na demografię, choroby i epidemie w średniowieczu) 8. Stan wiedzy na temat geografii w średniowieczu, średniowieczna kartografia. Możliwości interpretacji map historycznych oraz numerycznych modeli terenu w odniesieniu do terenowych struktur średniowiecznych. Elementy geografii historycznej. 9. Adaptacja człowieka do różnych warunków środowiskowych: środowisko morskie, środowisko nizinne, środowisko ciepłe/chłodne, środowisko górskie, bagienne. 10. Planowanie badań archeośrodowiskowych w oparciu o funkcjonujące systemy finansowania takich badań – zajęcia praktyczne z pisania grantów.	
16.	Zakładane efekty uczenia się Wiedza: - Zna podstawowe pojęcia i terminologię stosowane w archeologii oraz innych naukach humanistycznych, szczególnie historii, antropologii kulturowej, w wybranych naukach przyrodniczych i naukach o ziemi, z którymi współpracuje archeologia - Ma uporządkowaną wiedzę metodologiczną oraz z zakresu teorii stosowanych w archeologii i w różnych kierunkach badań archeologicznych, archeologiczno-przyrodniczych, przyrodniczych - Posiada podstawową wiedzę pozwalającą na analizę i interpretację źródeł archeologicznych oraz innych wytworów cywilizacji, przydatnych dla poznania danej epoki w dziejach ludzkości	Symbole odpowiednich kierunkowych efektów uczenia się, np.: K_W01*, K_U05, K_K03 K_W02 K_W03 K_W12

	Umiejętności: - Potrafi wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i użytkować informacje z wykorzystaniem różnorodnych źródeł i metod - Posiada podstawowe umiejętności w zakresie: - formułowania problemów naukowych i ich analizy poprzez dobór stosownych metod i narzędzi badawczych, - opracowania i prezentacji wyników badań, - rozwiązywania problemów z dziedzin i dyscyplin naukowych, właściwych dla studiowanego kierunku - Posiada umiejętność pracy w zespole, rozwiązując proste problemy z zakresu badań archeologicznych i prezentacji ich wyników, stosując opracowane dla zespołu instrukcje i procedury Kompetencje: - Potrafi odpowiednio określić priorytety służące do realizacji określonego przez siebie lub innych zadania - Wykazuje niezależność i samodzielność w myśleniu, rozumiejąc i szanując jednocześnie prawo innych osób do tego samego	K_U01 K_U02 K_U13 K_K03 K_K07
17.	Literatura obowiązkowa i zalecana (<i>źródła, opracowania, podręczniki, itp.</i>) Obowiązkowa: Aberth J. 2013. An environmental history of the Middle Ages Campbell B. 1995. Ekologia człowieka Kurzawska A., Sobkowiak-Tabaka I. (red.) 2021. Mikroprzeszłość. Badania specjalistyczne w archeologii, Poznań. Piskin E., Marciniak A., Bartkowiak M. (red.) 2018. Environmental Archaeology, Current theoretical and Methodological Approaches, Springer. Dodatkowa: Chudziak. W. (red.) 2008. Człowiek i środowisko przyrodnicze we wczesnym średniowieczu w świetle badań interdyscyplinarnych, Toruń Jankuhn H. 2004. Wprowadzenie do Archeologii osadnictwa, Poznań Lityńska-Zajac M., Wasylkowa K. 2005. Przewodnik do badań archeobotanicznych, Poznań Tyszkiewicz J. 1981. Człowiek w środowisku geograficznym Polski średniowiecznej, Warszawa	
18.	Metody weryfikacji zakładanych efektów uczenia się: np.	

	- aktywność w dyskusji podczas zajęć na bazie zadanej wcześniej literatury, weryfikacja na każdych zajęciach - przygotowanie i zrealizowanie projektu (indywidualnego lub grupowego)	
19.	Warunki i forma zaliczenia poszczególnych komponentów przedmiotu/modułu: - ciągła kontrola obecności i postępów w zakresie realizacji tematyki zajęć, - wystąpienie ustne (indywidualne i/lub grupowe na co drugich zajęciach) - sprawdzian pisemny lub odpowiedź ustna na zakończenie zajęć	
20.	Nakład pracy studenta/doktoranta	
	forma działań studenta/doktoranta	liczba godzin na realizację działań
	zajęcia (wg planu studiów) z prowadzącym: - wykład: - ćwiczenia: 30 - laboratorium: - inne:	30
	praca własna studenta/doktoranta (w tym udział w pracach grupowych) np.:	10
	- przygotowanie do zajęć:	30
	- czytanie wskazanej literatury:	15
	- przygotowanie prac/wystąpień/projektów:	
	- napisanie raportu z zajęć:	
	- przygotowanie do sprawdzianów i egzaminu:	
	łączna liczba godzin	85
	Liczba punktów ECTS	3